

TÜRK – ENDONEZYA İŞ KONSEYİ
ENDONEZYA ÜLKE BÜLTENİ
Ağustos 2014

GENEL BİLGİ

Resmi Adı	Endonezya Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Cumhuriyet
Resmi Dilleri	Bahasa Endonezya (Resmi Dili)
Bağımsızlık Tarihi	17 Ağustos 1945
Başkenti	Cakarta
Devlet Başkanı	Susilo Bambang YUDHOYONO (20 Ekim 2004'ten beri)
Hükümet Başkanı	Susilo Bambang YUDHOYONO (Endonezya'da devlet başkanı aynı zamanda hükümet başkanıdır.)
Yüzölçümü	1.919.440 km ²
Nüfusu	253,609,643 Milyon (Temmuz – 2014)
Dil	Bahasa Endonezya

Din	Müslüman %86,1, Protestan %5,7, Katolik %3, Hindu %1,8, diğer %3,4.
Para Birimi	Endonezya Rupisi
Para Birimi Paritesi	1 Amerikan Doları (\$) = 11,806 Endonezya Rupisi(Rp)
Zaman Dilimi	Türkiye Saati +4-5 (Yaz saati uygulamasına göre değişmektedir.)
Üyesi Olduğu Başlıca Kuruluşlar	ADB, APEC, ARF, ASEAN, BIS, CICA (gözlemci), CP, D-8, EAS, FAO, G-11, G-15, G-20, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRCS, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM (gözlemci), IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, MIGA, MONUSCO, NAM, OIC, OPCW, PIF (ortak), UN, UNAMID, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNIFIL, UNMIL, UNMIS, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO

GENEL GÖRÜNÜM

Asya, Avusturalya kıtaları ile Pasifik ve Hint okyanusları arasında yer alan Endonezya'nın komşuları Malezya, Doğu Timor ve Papua Yeni Gine'dir. 17,508 adayla aynı zamanda dünyanın en büyük adalar ülkesidir. Ülkenin büyük bölümü ormanlarla kaplıdır ve coğrafik konumundan dolayı adalarda çok fazla dağ ve irili ufaklı nehirler bulunmaktadır.

Ülkenin %87'si Müslüman, %9'u Hıristiyan ve geri kalanı da Hinduizm ve Budizm inancına mensuptur. Aynı zamanda dünyanın en büyük Müslüman nüfusuna sahip ülkesidir.

Endonezya farklı etnik gruplardan oluşmaktadır ve kullanılan diller bölgeler arasında çeşitlilik göstermektedir. Bu sayede bölgeleri ayırt etmek daha kolaydır. İdari olarak ülke 30 ayrı eyalet ve 2 özel bölgeden oluşmaktadır. Halkın yarısından fazlası küçük bir ada olan Java adasında yaşamaktadır.

Konum itibariyle Ekvatora yakın olduğundan ekvatorial iklimle benzerdir. Haziran ve Eylül arasında hava sıcak ve kurudur. Bunun dışında ise mevsimler yağmurlu geçer. Ülkede en yüksek sıcaklık 32° C', nem oranı ise (%75 - %95) arasında değişmektedir.

Endonezya'nın bir diğer önemli özelliği ise sıkça yaşadığı doğal afetlerdir. Ülke yaygın su baskınları, kuraklıklar, büyük depremler, yanardağlar patlamaları ve tsunamiyle sık sık dünya gündeminde yer almaktadır.

ÜLKE TARİHİ

Endonezya'nın tarihi hakkında bilinen en eski bilgiler, 4-5 bin yıl kadar önce, Malay halkının gelip yerleştikleri biçimindedir. Eski çağlardan beri ülkenin üzerinde bulunduğu adaların deniz ticaretinde önemi büyük olmuştur. Bu sebepten, halk genellikle denizci, tüccar veya balıkçı olmuştur. Tarih çağlarında ülke, Çin, Hindistan, İran ve Bizans İmparatorluğu'nun deniz ticaret yollarında olması sebebiyle eski çağlarda ticaret gemileri buraya uğrar, baharat, reçine ve değerli kereste alırlardı.

Endonezya 1511 yılında Hollanda'nın sömürgesi haline gelmiştir. On altıncı yüzyılın sonlarında Hollandalılar, Doğu Hindistan, Java ve Moluk'da kurdukları şirketlerle bölge ticaretini ele

geçirmişlerdir. 2. Dünya Savaşı'nda ülkeyi işgal eden Japonların, savaş sonunda mağlup olmaları üzerine adaların kontrolü tekrar Hollanda'ya geçmiştir. 1900'lerin başında halkın başlattığı bağımsızlık mücadelesi, 17 Ağustos 1945'te Ahmed Sukarno başkanlığında bir hükümet kurulmasıyla başarıya ulaşmıştır. 1950 yılında devletin adı "Endonezya Cumhuriyeti" olarak değiştirilmiştir.

Anayasaya göre cumhurbaşkanı beş yılda bir seçimle belirlenmektedir. İki meclisli bir parlamenter sistem uygulanmaktadır. Birinci meclis 1000, ikinci meclis 500 üyeden oluşur. Parlamento üyelerinin belirlenmesi için beş yılda bir seçim yapılır. Şu an yönetimde bulunan Demokrat Parti Başkanı ve aynı zamanda Cumhurbaşkanı olan Susilo Bambang Yudhoyono 2014 seçimlerinde bir kez daha seçilerek görevini sürdürmeye devam etmektedir. Önümüzdeki dönemde de halkın alım gücünü arttıran gıda ve petrol ürünlerinde sübvansiyona dayalı ekonomik politikalara ağırlık vermesi planlanmaktadır.

GENEL EKONOMİK DURUM

Endonezya'nın GSYİH'sı 2013 yılı sonuna kadar 870.275 milyar \$ düzeyinde olup, kişi başına milli gelirin yaklaşık 5,248\$ seviyesinde olması beklenmektedir. Tarımın GSYİH'daki payı her geçen gün azalmaktadır. 2012 yılı rakamları esas alındığında GSYİH içerisinde tarım sektörünün payı %14.4, sanayi sektörünün payı % 46.9, hizmetler sektörünün payı ise % 39.1'dir. Hizmetler sektörünün payının artmasında zaman içerisinde gelişen turizm sektörünün etkisi vardır. Ülkedeki GSYİH'nın % 59.3'ü Java adasındadır.

Ülkede izlenen ekonomik politikalar nedeniyle 1970-1996 yılları arasında % 6'nın üzerinde bir kalkınma sağlanmıştır. 1997-98 ekonomik krizini müteakiben ekonomi 2000 yılından itibaren yine hızlı bir kalkınma sürecine girmiştir. 2003-2007 döneminde GSYİH artış oranı ortalama % 5.4 düzeyinde olmuştur. 2010 - 2012 yılları arasındaki GSYİH büyümesi sırasıyla % 6.2, % 6.5 ve % 6.2 olarak gerçekleşmiştir. 1990 yılı sonrasında özel tüketim ve ihracattaki artış ekonomik büyümede önemli bir unsurdur.

1997-98 ekonomik krizi sonrasında izlenen ekonomik politikalarda geçmiş dönemlere göre başarı sağlanmıştır. Para politikalarında ise Merkez Bankası 2005 yılından beri enflasyon hedeflemesi yapmaktadır. Her yıl fiyatların dalgalanacağı bir band belirlenmekte, Merkez Bankası faiz oranlarını bu band içerisinde kalınmasını teminen kullanmaktadır. 2009 yılında sıkı para politikasında da değişikliğe gidilmiş ve Merkez Bankası faiz oranlarını % 6.5'a kadar düşürülmüştür. 2014 yılı Temmuz verilerine göre enflasyon oranı %5.09 olarak hedeflenmiş iken, %4.53 oranında gerçekleşerek, hedeflenen orandan düşük çıkmıştır.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (Milyar \$)	540,3	706,6	845.573	877.801	870.275	859.339
İşsizlik Oranı	%7.7	%7.1	%6.7	%6.6	6.2	6.1
Kişi Başına Düşen GSYİH (\$)	4	4,222	4,915	5,306	4310*	4.810*
Reel GSYİH Büyüme (%)	4,5	6,1	6.3-6.8	6,3	6.5	6.4

Kaynak: IMF

*tahmini veriler

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
İhracat (Milyar \$)	118,1	139,6	119,4	157,2	194,2	190.032	182.552

İthalat (Milyar \$)	74,4	129,197	96,8	135,6	154,5	191.691	186.629
Enflasyon Oranı	%6.3	%10.0	%5.2	%3.9**	%1.7**	%5.3	%9.1(ort)
				%5.7	5,6		

Kaynak: ibp

Sektörler	Tarım	Endüstri	Hizmet
GSYİH Payı (%)	13.9	46.3	39.8
Çalışan Sayısı (%)	38.9	13.2	47.9*

Kaynak:ibp 2014

*CIA World Factbook, 2012

Sektörlere Göre GSYİH

Endonezya ekonomisi bağımsızlık kazanılmadan önce Hollanda'ya hammadde tedarikçisi konumundayken, bağımsızlıktan sonra uygulanan ekonomik programlar sayesinde ülke, 240 milyonluk nüfusu, doğusundan batısına beş bin kilometreyi bulan geniş coğrafi dağılımı, sahip olduğu zengin yeraltı ve yerüstü kaynakları ile dünyanın en büyük 20 ekonomisi arasında yer almayı başarmıştır. 1950'li ve 1960'larda yaşadığı büyük ekonomik sorunlar neticesinde ilk yıllarda dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer almış, bu dönemin ardından belirlediği 5 yıllık ekonomik kalkınma planları ile kısmen başarılı olmuştur. Kararlı ekonomik idare ülkenin istikrarlı bir büyüme oranı tutturmasını sağlamış, bu büyüme oranı 1970-96 döneminde yıllık %6'nın üzerinde gerçekleşmiştir ve 1960'larda fakir ülkeler sınıfında yer alan Endonezya, 1996 yılında gerçekleştirdiği 1150 \$'lık kişi başına gelire orta gelirli ülkeler sınıfına girmiştir. Temmuz 1997 başlarında Tayland'da ortaya çıkan ve daha sonra Malezya'ya yayılan Asya ekonomik krizi Endonezya'da da etkisini göstermiş ve hem ekonomik hem de politik krize neden olmuştur. 1997 mali krizinden bölgede en olumsuz etkilenen ülke Endonezya olmuştur. 1998 yılında ekonomi %13 düzeyinde küçülmüştür. Yaşanan kriz karşısında Endonezya ilk olarak yurt içi faiz oranlarını yükseltmiş, maliye politikasını sıkılaştırmış ve rupideki dalgalanmalara müdahalede bulunmamıştır. 1997 Ekim'inde Endonezya hükümeti, IMF ile makroekonomik dengeyi ve devleti zarara uğratan ekonomik politikaları kaldırmayı amaçlayan bir ekonomik reform programının uygulanması konusunda anlaşmaya varmıştır. 1997 yılında yaşadığı mali krizden sonra 2004 yılına kadar ekonomik ve siyasi krizin etkilerini yaşayan ülke geride bıraktığımız son 25 yılda gösterdiği büyüme performansı ile Uzak Doğu'nun kaplanları arasında sayılmaya başlamıştır. Ülke ekonomisi 2002 yılından itibaren düzelme sürecine girmiş ve 2004 yılında iktidara gelen Cumhurbaşkanı Yudhoyono hükümetinin aldığı tedbirlerle 2006-2011 yılları arasında ortalama % 6 büyüme oranı yakalanmıştır. 2004 yılında ilk defa doğrudan halk oyu ile seçilen Susilo Bambang Yudhoyono' nun yönetiminde hem ekonomik hem de siyasi istikrar kısmen başarılı olmuştur.

Endonezya'nin ekonomisi birinci derecede petrol ve doğal gazı dayanır. Bununla birlikte halkın büyük çoğunluğunun geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve balıkçılıktır. Endüstri sektörü GSYİH içinde en büyük paya sahiptir (%46.3*). Ülke ekonomisinin itici gücü gayri safi yurt içi hasıladaki % 26,1'lik payı ile imalat sanayiidir. Belli başlı sanayi sektörleri arasında tekstil,kağıt,motorlu araçlar,demir-çelik,petrol rafinerileri,petrol kimyasallar,çimento ve yüksek

teknoloji sanayileri yer almaktadır.Nüfusun ve hammadde çeşitliliğinin fazla olması sanayinin gelişmesi açısından önemli rol oynamaktadır.Petrol ve gazdan sonra, tekstil ve hazır giyim sektörü ihracatın büyük bir kısmını oluşturmakla beraber, istihdam olanakları açısından da önem arz etmektedir. Endonezya temel sektörlerin önemli rol oynadığı dengeli bir ekonomiye sahiptir. Son yıllarda tarım alanlarındaki üretim düşerken, endüstri alanındaki imalat sektörü büyümeyi sürdürmektedir.

YATIRIM ORTAMI

Endonezya, Güneydoğu Asya'nın en büyük ekonomisi olup aynı zamanda Güneydoğu Asya bölgesinde bulunan tek G-20 ülkesidir. Bloomberg Businessweek Dergisi'nin raporuna göre Endonezya yatırım için büyük potansiyel arz eden ülkelerin içinde önemli bir yere sahiptir. Genç ve teknik özelliklere sahip iş gücü (popülasyonun %50'si 29 yaşın altında), büyümekte olan pazarı ve doğalgaz, petrol gibi önemli kaynaklara sahip olması bu ülkenin başlıca avantajlarıdır. Ayrıca Çin, Hindistan ve Malezya gibi ülkeler arasında en ucuz iş gücüne sahip olması (0.6 dolar saatlik ücret) ve coğrafi olarak deniz taşımacılığının yolları üstünde olması da Endonezya' yı yatırım için elverişli hale getirmektedir.

Global krize rağmen 2009 yılında %4.5 olarak gerçekleşen büyüme oranı 2010 yılında % 6,1 oranında gerçekleşmiş ve G-20 ülkeleri arasında en yüksek oranlardan biri olmuştur. Economist Intelligence Unit verilerine göre, 2011 yılının sonunda ise büyüme oranının %6,5 civarında olması beklenmektedir. 2012'de 5.9, 2013'te ise bu oran 6.5 şeklinde gerçekleşmiştir.Fitch'in 22 Ağustos 2013 raporuna göre, Endonezya'nın para birimi olan Rupı'deki zayıflama, arzı aşan talep artışı dengesizliklere sebep olabilir ve bundan mütevellit ekonomik ve finansal istikrarsızlığın oluşması mümkün olabilir şeklinde belirtilmiştir.. "BBB" olarak açıklanan notun bu şekilde olmasının nedenleri şu şekildedir: Birincisi,döviz rezervlerinin baskkı altında olmasına rağmen büyük olması, bir diğer neden olarak da ekonomisini ayarlamış bir ülke olmasıdır. Ocak 2011'de Fitch ve uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard and Poor's (S&P) tarafından açıklanan BB+ kredi notu ülke için önemli bir göstergedir. S&P'ye göre bu not 2013 için de geçerlidir. Her sene iyiye giden makro ekonomik tabloları bunun en önemli nedenidir. Ülkede KDV oranı %10 seviyesindedir. Yatırım ortamının iyileştirilmesine ilişkin hükümet tarafından gerçekleştirilen reformlar ve yeni yatırımlar için gereken 60 günlük sürenin azaltılmasına ilişkin sürdürülen çalışmalara karşın, uluslararası otoriteler hala yabancı yatırım ortamı için reformların gerekliliği, ülkede sıkça rastlanan yolsuzluk ve şeffalık eksikliği karşısında yatırımcıları uyarılmaktadır.

Dünya Ticaret Örgütüne 1995 yılında üye olan ve aynı zamanda ASEAN üyesi olan ve bunun avantajını kullanan Endonezya, güneydoğu Asya'nın tek G-20 üyesi ülkesi olmasıyla da ekonomik olarak büyüklüğünü göstermektedir. Dünya Bankasıyla yapılan anlaşmalar çerçevesinde yaklaşık 6 milyar dolarlık kaynak altyapı çalışmaları için harcanmıştır. Bunun yanısıra sekreteryası da Endonezya'nın başkenti Cakarta'da faaliyet gösteren ASEAN'a üye ülkelere daha düşük vergi oranı uygulamaktadır. Endonezya ayrıca İslam Konferansı Teşkilatı ve D-8 üyesidir. Bölge ülkeler ile olan ticaretini arttırmada bu üyeliklerin de payı büyüktür.

2009 yılında Endonezya'ya yapılan doğrudan yabancı yatırım 11 milyar Amerikan Doları, 2010 yılında ise 17 milyar Amerikan doları olmuştur.Yaklaşık 250 milyonluk nüfusuyla Endonezya artan tüketici talebinden yararlanmak isteyen şirketleri çekmektedir.2013 yılında yatırımlar %27 artarak yaklaşık olarak 7 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.2010 yıl sonu itibariyle Endonezya'dan dış pazarlara yapılan doğrudan yatırım ise 34 milyar dolar seviyelerindedir.

Endonezya Devleti, yabancı yatırımı korumak için Türkiye'nin de dahil olduğu 56 ülkeyle anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşma kapsamında muhtemel bir siyasi krize karşı yatırımcının korunması, yatırımcıların kendi ülkelerine kar payı göndermeleri ve mal varlıklarını koruma gibi önemli kanunlar mevcuttur. Yabancı yatırımcılara diğer teşvikler ise şu şekildedir;

- Yabancı yatırım %100 yabancı hisseyle kurulabilir.
- Kar payı vergisi %10'dur.
- Yabancı yatırım prosedürü ve onaylanması 5 günde tamamlanmaktadır.
- Minimum yatırım meblağı yoktur.
- Yabancı yatırımcılar için yerli şirketlere hisse satma zorunluluğu yoktur.

Ülkenin son dönemde yatırıma açık sektörleri; limanlar, havaalanları, tren yolları ve altyapı yatırımları, finansal kuruluşlar, petrol ve doğalgaz, enerji üretimi, yenilenebilir enerji ve madencilik olarak göze çarpmaktadır. Ülkedeki en büyük yatırıma sahip ülkeler ise; Singapur, İngiltere, Japonya, Güney Kore ve Hollanda olmuştur.

DIŞ TİCARET

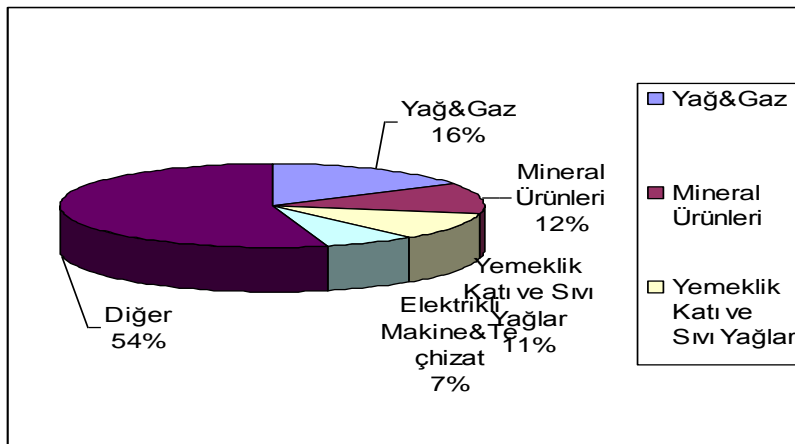
2002'den beri Endonezya her sene giderek artan dış ticaret hacmi ve buna paralel olarak gelişen dış ticaret fazlası veren başarılı bir politika izlemektedir.

Endonezya'nın üye olduğu ve dış ticaretiyle ekonomik politikalarını etkileyen örgütlerden bazıları şunlardır: APEC, AsDB, ASEAN, CCC, CP, ESCAP, FAO, G-15, G-19, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICFTU, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFCRS, IHO, ILO, IMF, Inmarsat, Intelsat, Interpol, IOC, IOM(gözlemci), ISO, ITU, NAM, OIC, OPCW, OPEC, UN, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNIKOM, UNMIBH, UNMOP, UNMOT, UNOMIG, UNPREDEP, UPU, WCL, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO.

İHRACAT

Doğalgaz ve petrol piyasalarında yaşanan düşüş sonrası Endonezya ihracat pazarlarını çeşitlendirme yoluna gitmiştir. Bu politika sonucu ihracat verileri arttırmış, 2010 yılı ihracatı 158 Milyar Dolar olarak gerçekleştirmiştir. 2011 yılı sonuna kadar ihracatın 194 Milyar Dolar olması beklenmektedir. 2012 verilerine göre ihracat 190 milyar dolarken, 2013'te ise 183 milyar olarak gerçekleşmiştir.

Başlıca ihracat ürünleri:

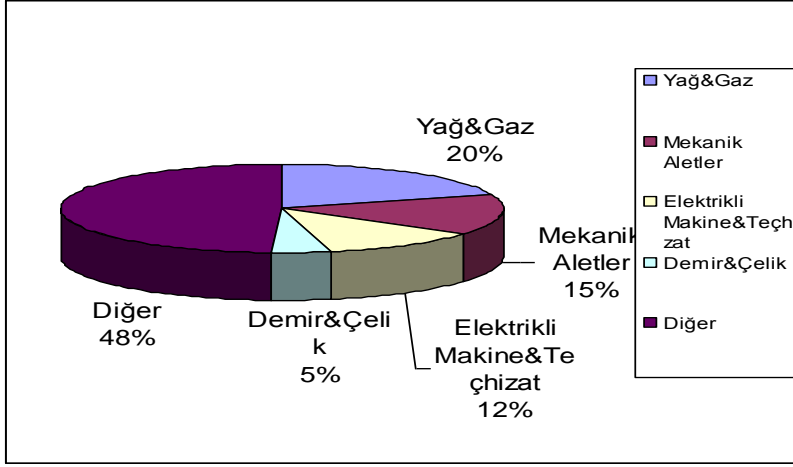

Kaynak: EIU Reports

İTHALAT

Endonezya'nın ithalatında ise işlenmiş sanayi ürünleri, sermaye malları, ham ve işlenmiş yakıt başı çekmektedir. 2010 yılı ithalat rakamı 136 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılı sonuna kadar ithalatın 154 milyar dolar olması beklenmektedir. 2012 yılında 192 milyar dolar ithalat gerçekleşirken, 2013 yılında 187 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Başlıca İthalat Ürünleri:

Kaynak: EIU Reports

BAŞLICA SEKTÖRLER

TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK

Endonezya'da tarım, balıkçılık ve hayvancılık sektörleri en büyük istihdam kaynağıdır ve tüm topraklarının % 7,5'ü ekilebilir durumdadır. Sulanabilen arazilerde senede iki defa mahsul almak mümkündür. Ülkede en çok ekilen tarım ürünü pirinçtir. Pirincin çok yetiştirilmesine rağmen, halkın temel beslenme maddesi olduğu için ülke ihtiyacını karşılayamamaktadır. Ayrıca sanayinin gelişmesi ve nüfusun artması nedeniyle ekilebilir alan da kısıtlanmıştır.

Ekilebilir arazilerinin çoğunluğu Java, Bali ve Sumatra adalarındadır. Bu durum nüfus dağılımının en etkili faktörüdür. Yetiştirilen başlıca tarım ürünleri mısır, tatlı patates, soya fasulyesi, yer fıstığı, kahve, kakao, çay, şeker, tütün, biber ve baharatlardır. Ayrıca, Dünyada kauçuk üretiminde ikinci sırada olan Endonezya, kahve üretiminde de dördüncü sırada ve dünyanın ikinci en büyük palm üreticisi olarak yer almaktadır.

Ülkenin üçte ikisinin ormanlık olması ise ekonomiye orman ürünlerinin katkısını arttırmaktadır. Ancak kaçak kesilen ağaçlar ülkede orman tahribatına yol açmıştır. Özellikle palm yağı yetiştirmek için tahrip edilen orman alanı 2012 yılında 8400 kilometre kareye kadar ulaşmıştır. Ormanlık, petrol ve doğal gazdan sonra ülkeye en çok döviz kazandıran sektördür ve Endonezya, dünyanın en büyük kontraplak üreticisi konumundadır. Orman ürünlerinde dünya ülkeleri arasında ikinci sırayı almaktadır. Kerestesi değerli olan abanoz ve hint meşesi ağaçları, kauçuk ormanlarından elde edilen kauçuk, kına ağacı kabuklarından elde edilen kinin ülke ekonomisine büyük katkısı bulunan orman ürünleridir. Dünya kinin ihtiyacının % 90'ını Endonezya karşılamaktadır. Ormanlar devlet kontrolündedir.

Hayvancılık ülke ekonomisinde fazla bir yer tutmaz. Sadece koyun, keçi ve kümes hayvanları beslenmesi yaygındır.

Ülkenin fiziki yapısının doğal sonucu olarak balıkçılık ekonomide geniş bir yer tutar. Son zamanlarda senelik balık üretimi 10 milyon ton dolaylarına ulaşmış ve bu oranın yarısı balık çiftliklerinde gerçekleştirilen yetiştirme sektöründen gelmektedir. Genellikle kıyı balıkçılığı

olarak yapılan balıkçılık, ülke için ticari olmaktan çok istihdam anlamında önem taşır. Japonya'nın yardımlarıyla balıkçılık gelişmekte, açık deniz balıkçılığı için çalışmalar yoğunlaşmaktadır. Özellikle ticari açıdan önemli olan karides ve orkinos gibi balıkların ticareti yapılmaktadır.

Ülke nüfusunun yüzde 41'ine iş olanağı sağlayan tarım sektörü, Endonezya'nın ulusal ekonomik büyümesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Endonezya sanayileştikçe tarımın GSYİH içindeki payı da azalmıştır. 1970'li yılların başlarında tarımın GSYİH içindeki payı %40-50 oranlarındayken 2005 yılında ise bu oran gerileyerek %14,1 şeklinde gerçekleşmiştir. 2010 yılında bu oran %14,8 olmuştur. 2012 yılında bu oran 14,4 şeklinde gerçekleşmiştir. Balıkçılık ise Endonezya halkının beslenmesinde önemli bir yer tutmakla birlikte, sektörün GSYİH'deki payı 2010 yılında %2,5 civarında gerçekleşmiştir.

ÜRETİM ENDÜSTRİSİ

Sanayi, Endonezya'nın ekonomik büyümesinin arkasındaki itici güçtür. Sanayinin GSYİH içindeki payı 1965 yılında %8,3 olarak gerçekleşirken bu rakam 1991 yılında %20,8'e ulaşarak tarihinde ilk defa tarımı geride bırakmıştır. Sanayinin 2010 yılında GSYİH içindeki payı %46,9 oranında gerçekleşmiştir. 2011'de bu oran 47.2 iken, 2012 yılında ise 46.9 olmuştur. 2013 ve 2014 yıllarında öngörülen oranlar sırasıyla 46.7 ve 46.3'tür. Tekstil, petro-kimyasallar, kimyasallar, çimento, gübreler, temel metaller, motosiklet, kağıt, ayakkabı, mobilya, çelik, cam eşya, ev eşyası, elektronik eşyalar, sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG), kauçuk ürünler ve işlenmiş gıda Endonezya'da üretilen belli başlı ürünlerdir.

Endonezya, Güneydoğu Asya'daki en gelişmiş uçak sanayine sahiptir. Küçük ve sabit kanatlı uçaklar, uçak için yedek parça, helikopter ve motorlar ülkenin en çok ihraç ettiği ürünlerdir. Uçak sanayine ek olarak Endonezya'nın, otomotiv yedek parçalar ve elektronik eşyalar üretme kapasitesi her geçen gün artmaktadır. Ülke, bölgenin en önemli motorlu araçlar ve motor yedek parçası üreticilerinden biri olma yolundadır.

Endonezya sanayi geliştikçe otomobil, sanayi makinaları, ofis malzemeleri üretiminde, gıda ve meşrubat paketlemede kullanılan çelik ve metal ürünlere ve dolayısıyla ağır sanayiye olan iç talep hızla artmıştır. Kağıt ve selüloz sanayi de 1980'lerin ortalarından itibaren özel sektörün de devreye girmesi ile gelişmiştir. 2009 yılında kağıt ihracatı 2,2 milyon ton olarak gerçekleşirken kağıt ürünleri ihracatı 1 milyon ton olarak kaydedilmiştir.

Tekstil ve hazır giyim sanayi, petrol ve gaz dışında ülkenin en büyük ihracat gelirini ve istihdamı sağlayan temel sektördür. Ancak, son yıllarda Çin mallarının rekabetinden olumsuz etkilenmiştir. Tekstil ve hazır giyim sektörü de dahil olmak üzere sanayinin, Endonezya'nın ekonomik kalkınmasında en önemli rolü, ülkedeki ucuz iş gücünden, yararlanmak isteyen Asya'nın, yeni sanayileşen ülkelerinin, yatırımlarını Endonezya'nın sanayileşmiş bölgelerine kaydırmaları oynamaktadır. Bu üreticiler yatırımlarını Endonezya'ya nakletmekle aynı zamanda kota sınırlamalarından da kurtulmuş olmaktadır. Fakat son yıllarda daha ucuz işgücünün olduğu Vietnam ve Kamboçya gibi ülkeler daha avantajlı duruma gelmişlerdir ve örneğin Endonezya'nın tekstil ve hazır giyim ihracatı azalmaya başlamıştır.

Endonezya dünyanın en büyük Hindistan cevizi üreticisi, ikinci en büyük palmye yağı üreticisi, üçüncü en büyük kakao, dördüncü en büyük kahve, beşinci en büyük tütün ve çay üreticisidir.

Yine gelişmekte olan sektörlerden birisi de telekom sektörüdür. Sektörün yıllık büyüme oranı %13 civarındadır. Ülkede 169 milyon cep telefonu aboneli bulunmakta, cep telefonlarına hizmet

sağlayan altı şirket bulunmaktadır. Yine internet kullanımını 30 milyonluk kullanıcı sayısı ile yayılmaktadır.

MADENCİLİK

Endonezya yer altı kaynakları açısından bol ve çok çeşitli madenlere sahiptir. Kömür, kalay, petrol, doğalgaz, boksit, manganez, altın ve gümüş yatakları dünya rezervleri arasında önemli bir yer işgal eder. Ayrıca bunlardan başka nikel, bakır ve iyot ile tuz da zengin yeraltı madenleri arasında yer alır.2014 yılında devlet başkanı Susilo Bambang Yudhoyono, madenleri kendi ülkelerinin işletmesi amacıyla özellikle nikel ve boksit madenlerinin ihracatını yasaklayan bir düzenleme imzaladı. Madenlerin işletilmesi ülke için daha faydalı hale gelmesine rağmen, ekonomi halen dışa bağımlı, dış yatırımlara muhtaçtır. Endonezya'da son zamanlarda yapılan araştırmalar ülkenin maden rezervlerinin tahmin edilenden çok daha zengin olduğunu göstermiştir. Halen bilinen ve işlenen madenler de oldukça zengindir. Endonezya dünyadaki en büyük kalay üreticilerinden biri olmasının yanısıra dünyadaki en büyük kömür rezervlerine sahip üç ülkeden biridir.Rezerv miktarı 64 milyar tondur. Kömür rezervi bakımından ABD, Çin'den sonra üçüncü sıradadır.

OPEC' e 1962'de üye olan Endonezya, petrol ihraç eden ülke durumundan petrol ithal eden ülke haline gelmesi nedeniyle 2008 yılında üyelikten ayrılmıştır. Endonezya' da ülkenin tek yetkili petrol ve gaz üretimi yapan şirketi Pertamina adlı ulusal kamu şirkettir. 2010 yılı petrol üretim miktarı 343,4 milyon varil ham petrol olarak gerçekleşmiştir. Ülkede halen büyük petrol üretim alanları kullanıma açılmamış durumdadır.

BANKACILIK

Bankacılık sistemi 1980'lerin başından beri Endonezya Merkez Bankasının doğrudan kontrolünün azaltılması ve bu sisteme girişler önündeki engellerin kaldırılması yoluyla yeniden yapılandırılmaktadır. Merkez Bankasının öncülüğünde altı bankacılık kategorisini bünyesinde bir araya getiren bankacılık sisteminde ticari bankacılık sektörüne devlet (kamu) bankaları hakimdir. Bununla birlikte özel ulusal bankalar da önem kazanmakta ve yabancı yatırımlar hızla artmaktadır.

Endonezya Bankası'nın en önemli amaçlarından biri, Rupinin istikrarını sağlamak ve yabancı yatırım şirketlerine kolaylık sağlamaktır. Bu doğrultuda son zamanlarda borç tasarı anlaşmalarında yeni düzenlemeler yapılmıştır. Yabancı yatırım şirketlerinin borçlarının kaydedilmesi ve bu şirketlere fon temin edilmesi de görevleri arasındadır.

Bunun yanı sıra ülkede toplam faaliyet gösteren 121 banka mevcuttur. Bunların 4'ü kamu bankaları, diğerleri ise özel sektöre aittir. Yine bu bankalaradan 21 tanesi İslami Bankacılık alanında hizmet vermektedir. Ticari oluşumlara destek vermek için başlıca yabancı bankalar mevcuttur. Bunlar; Citibank, HSBC, ABN, AMRO Bank, Deutsche Bank AG, Bank of America NA, Bank Nationale de Paris bankalarıdır.

ULAŞIM

Endonezya'nın karayolları ağı gelişmişlik düzeyi açısından bölgelerarası farklılık gösteren bir yapıya sahiptir. Sumatra, Bali ve Madura adalarındaki yolların oldukça iyi durumda olmasına rağmen Sulawesi, Kalimantan ve Iriyan Jaya'dakiler yetersizdir. Karayolu yapımı ile ilgili olarak planlanan yatırımlar ekonomik krizden olumsuz etkilenmiştir. 2009 yılı itibariyle krizin etkileri azalmaya başlamış ve tekrar yolların modernizasyonuna başlanmıştır.

Demiryolları Endonezya’da karayolları ile kıyaslandığında yetersizdir. Toplam 65.000 km olan demiryolu sistemi hem yük hem de yolcu taşımacılığında kullanılmaktadır. Demiryolları devlet tekelindedir.

Gelişmiş bir havayolu sistemine sahip olan Endonezya’da 179 ticari havaalanı bulunmaktadır. Bunlardan 21 tanesi uluslararası uçuşlarda kullanılmaktadır.

Ayrıca bir adalar ülkesi olmakla birlikte, yeterli alt yapıya sahip liman sayısı sınırlı olan Endonezya’da 349 küçük ve büyük liman bulunmaktadır. Bunlardan 127 tanesi okyanusta yolculuk yapan gemileri barındırabilecek şekilde donatılmış, diğerleri ise adalar arasında ulaşımı sağlayan daha küçük boyutlardaki gemiler içindir. En büyük genel kargo limanı Cakarta’da bulunan Tanjung Priok’ dur. Yüklerin bir çoğu Singapur’da boşaltılıp küçük gemilerle Endonezya’ya taşınmaktadır.

ENERJİ

Enerji açısından oldukça zengin bir ülke olan Endonezya’nın enerji üretim kapasitesi yıllık 35 GW’ dir. Bunu oluşturan kaynaklar %49’ u benzin, %23’ ü doğal gaz ve %21’ i kömür olarak sıralanmaktadır. Ülkede giderek azalmasına rağmen büyük petrol rezervleri ile birlikte önemli doğal gaz ve kömür yatakları mevcuttur. Ayrıca Endonezya, güneş enerjisi, gelgit enerjisi ve rüzgardan elde edilen enerjiye ek olarak hidro-elektrik santralleri gibi gelişme potansiyeli olan daha geleneksel enerji kaynaklarına da sahiptir. Artan nüfus ve yükselen enerji talebi de, daha çok yeraltı kaynaklarıyla sağlanan enerji ihtiyacını daha ekonomik olan yenilenebilir enerji kaynaklarına yöneltmektedir. Yenilenebilir enerji projeleri de Endonezya Hükümeti ve Dünya Bankası tarafından desteklenmektedir. Geotermal enerji, güneş enerjisi ve gel-git enerjisi de ülkede yatırıma açık kaynakların başında gelmektedir.

Endonezya’da yıllık elektrik üretimi 150.000 Gwh düzeyindedir. 2010 yılı itibariyle hanelerin %35’ine elektrik sağlanmaktadır. Elektrik sağlanan evlerin çoğu kentlerde yer almaktadır. Kişi başına düşen ortalama elektrik tüketimi 537 kwh’dır. Elektrik talebi büyüktür. Elektrik, Devlet Elektrik Şirketi (PLN) tarafından üretilmektedir. İhmal edilen yatırımlar nedeniyle, son yıllarda elektrik üretiminde sıkıntıyla karşılaşmaktadır.2014 yılında İran ve Endonezya arasında enerjide iş birliği anlaşması imzalanmıştır.İran’ın petrol şirketi Nakhle Barani Pardis ile Endonezyalı şirket Kreasindo Resources arasında imzalanan anlaşma gereği iki şirket Endonezya’nın Java adasında faaliyet gösterecektir.

TÜRKİYE - ENDONEZYA İKİLİ İLİŞKİLERİ

Endonezya ile 16.yy da Osmanlı İmparatorluğu’nun Aceh Sultanlığı’na yardımı ile başlayan ikili ilişkiler 1990’ lara kadar belirgin bir varlık gösterememiştir. 1990’lı yıllarda ikili ilişkilerin artırılmasına yönelik olarak karşılıklı ziyaretler ve paylaşılan ortak değerlere karşın ikili ticari ve ekonomik ilişkiler uzun yıllar varolan potansiyelin çok altında kalmıştır. İki ülkenin karşılıklı ticaret payı %1’den daha küçük durumdadır.

2007 yılında ihracatımız bir önceki yıla göre % 104 oranında artarak 173,7 milyon ABD Doları’na yükselmiştir. Aynı dönemde, ithalatımız ise % 32 oranında artarak 1.359,9 milyon ABD Dolarına ulaşmıştır.Söz konusu artış 2008 yılında da devam etmiş, ihracatımız 2007 yılına göre %63,7 oranında artarak 284,4 milyon ABD Dolarına, ithalat ise %3,6 oranında artarak 1,4

milyar ABD Dolarına yükselmiştir. Dünyadaki global kriz nedeniyle 2008'in son çeyreğinde karşılıklı ticaretimizdeki artış sınırlı olmuştur.

2009 yılında ise ihracatımız 250,6 milyon ABD Doları seviyesine gelmiştir. Bir önceki yıla göre %12 oranında düşüş göstermiştir. 2009 yılı ithalatımız ise 1.016 milyon ABD Doları olup bir önceki yıla % 28 oranında azalmıştır. Ancak 2001 yılından itibaren iki ülke arasındaki ticaret hacmi istikrarlı bir şekilde büyümeye başlamış ve 2008 yılında Ankara'da yapılan VII. Dönem KEK Toplantısında 2011 yılı için 5 milyar Dolarlık yeni hedef belirlenmiştir. Son olarak 2011 yılı verilerine göre Ocak- Eylül ayları arasında ihracatımız 231,7 milyon dolar olarak gerçekleşmiş bir önceki yıla göre % 28 artmıştır. İthalatımız ise 1.455,1 milyon Amerikan doları olarak gerçekleşmiş ve bir önceki yıla göre %32 oranında artış göstermiştir.2012 yılında iki ülke arasında gerçekleşen ticaret hacmi 2 milyar dolar şeklinde gerçekleşmiştir; ancak bir önceki yıla oranla %9 oranında bir azalma meydana gelmiştir. 2013'teki ticaret hacmi ise bir önceki yıla oranla %9'luk bir artış göstererek 2,2 milyar dolara ulaşmıştır.2012 yılında Türkiye'nin Endonezya'ya olan ihracatında %20.9 oranında bir azalma olup,243,7 milyon dolara gerilemiştir. İthalatta ise %7 oranında bir azalma olmuş ve 1.8 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir.2013 yılında yapılan ihracat oranında %5.2'lik bir azalma meydana gelirken, ithalatımız ise %10.8 oranında artmıştır.

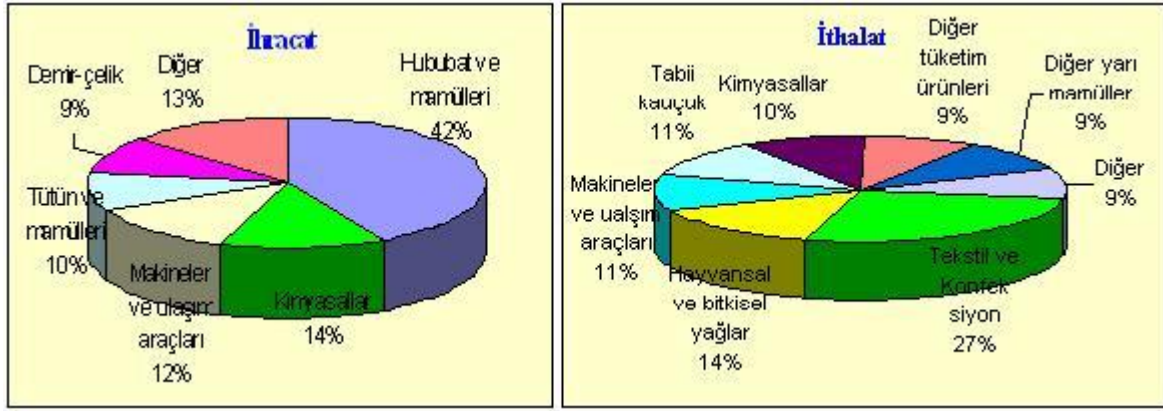
Türkiye Endonezya Dış Ticareti

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2006	84,9	1.031,30	-946,4	1.116,20
2007	173,7	1.359,90	1.186,20	1.533,60
2008	284,4	1.408,90	1.124,50	1.693,30
2009	250,6	1.016,70	-766,1	1.267,30
2010	250,7	1.476,60	1.225,90	1.727,30
2011	203.497	177.436,00	26.061	380.933,00
2012	190.032	191.691,00	-1.659	381.723,00
2013	182.552	186.629	-4.077	369.181

(Milyon \$), Kaynak:ibp

Endonezya'ya yönelik 2010 yılı verileri göz önüne alındığında başlıca ihracat kalemleri sırasıyla; buğday unu, tütün, kağıt, demir ve çelikten yarı mamüller, kimyasal maddeler, makine ve otomotiv parçalarıdır. Türkiye buğday unu ihracatında dünya 2.si ve en büyük müşterileri arasında Endonezya bulunmaktadır. Endonezya dışarıya hammadde satıp, nihai ürün ithal etmekte, Türkiye ise tam da buna uygun olarak hammadde ithal edip nihai ürün ihraç etmektedir. 2010 yılı ithalatımızda ise öne çıkan ürünler ise tabii kauçuk, sentetik iplik, palm yağı ve fraksiyonları, suni devamsız lifler, sentetik lif ipliği, hindistan cevizi, devamsız suni liflerden dokumalar, suni devamsız liften iplikler, ayakkabı, pamuklu dokuma, sıvanmamış kağıt ve karton, diğer devamsız sentetik liflerden dokumalar ve sentetik devamsız liften iplikler oluşturmaktadır. Endonezya'nın 2013 yılındaki başlıca ihracat kalemleri taş kömürü, petrol gazları, palm yağı ve tabii kauçuktan oluşmaktadır.

Ticaretimizin Sektörel Dağılımı

Kaynak: (Ekonomi Bakanlığı)

Türkiye ihtiyaç duyduğu birçok yeraltı ve yerüstü kaynağının Endonezya'dan temin edilmesi mümkündür.

Endonezya, Güneydoğu Asya'ya açılmak isteyen firmalar için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Aynı zamanda Türkiye' de Endonezya için Avrupa'ya adım atmak için bir köprü oluşmaktadır. Endonezya'da faaliyet gösteren yatırımcı sayımız 14, yapılan yatırımların toplam tutarı 70 milyon amerikan dolarıdır.. Endonezya' daki Türk yatırımları tekstil ve madencilik alanlarında yoğunlaşmış durumdadır. Bu ülkedeki en büyük yatırımcımız 2006 yılında Indokordsa firmasının %60' ını satın alan Kordsa A.Ş.' dir. Endüstriyel iplik ve kordbezi üretimi konusunda yatırım yapan Kordsa' nın yanısıra Çilek Mobilya'nın da ülkede 2 adet showroom mağazası bulunmaktadır. Bir diğer önemli yatırım alanı madenciliktir. Beş Türk firmasının kömür çıkarılması konusunda yatırım yapılmış bulunmaktadır. Bu firmalar dışında ülkede imalat sanayiinde küçük ölçekli Türk yatırımcılar bulunmaktadır. Yatırımcılarımızın işlenmiş, teknik bilgi gerektiren tarım ve sanayi ürünlerine yönelmesi daha faydalı olacaktır. Öte yandan, 2010 yılı itibariyle Türkiye'deki Endonezya menşeli firma sayısı yalnızca 5'tir.

Ayrıca Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül'ün davetlisi olarak 29 Haziran 2010 tarihinde Endonezya'dan Devlet Başkanı, 10 Bakan ve çok sayıda Endonezyalı yetkilinin ülkemize yaptıkları ziyaret sırasında sekiz önemli anlaşma imzalandı. Endonezya ile imzalanan anlaşmalar şu şekildedir : Türkiye ile Endonezya arasında, Teknik İşbirliği Alanında Mutabakat Muhtırası, Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşması, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Arasında İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırası, Kültür Değişim Programı, Deniz Taşımacılığı Anlaşması, İşgücünün Geliştirilmesine Dair Mutabakat Muhtırası, Yatırım Destek Mutabakat Muhtırası, TRT ile Endonezya Cumhuriyeti Televizyonu arasında Haber ve Program Değişiminde İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırası. Ayrıca iki ülke arasında vizelerin tamamen kaldırılması yönünde çalışma başlatılması kararı alındı. "Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Endonezya Cumhuriyeti Sanayi Bakanlığı Arasında Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiler (KOBİ) Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı" Ticaret ve Sanayi Bakanı Sayın Nihat Ergün ile Endonezya Sanayi Bakanı Sayın Mohamad Suleman Hidayat tarafından imzalanmıştır. Bu resmi ziyaret çerçevesinde Türk şirketleri ile Endonezya' lı partnerleri arasında imzalanan anlaşmalar şunlardır;

1. TAV Havalimanları (havaalanı inşaatı) – Endonezyalı partneri: Sigma Grup
2. Ulusoy Un Sanayi (buğday üretimi)
3. Cengiz Holding (nikel madenciliği)
4. Cengiz Holding (inşaat, enerji ve sanayi)
5. Cengiz Holding (jeo-termal enerji)
6. Ajans Press (multimedya)

7. Uraş Gıda (buğday unu üretimi)

Endonezya pazarı dikkate alındığında potansiyel olarak bu ülkeye ihraç edebileceğimiz ürünler şu şekilde sıralanmaktadır : *

- Gıda Sektörü : gıda, içecek, sigara, reçel, makarna sosları ve domates salçası
- Tarım Ürünleri : Mısır, buğday, şeker, soya, yer fıstığı
- Pastane ve Fast-food zincileri
- İnşaat Malzemeleri
- Kaliteli Türk tütünü

Endonezya’da artan sigara tüketimi nedeniyle tercih edilebilir.

*Kaynak: (Endonezya’da Girişimcilik Fırsatları, Yrd. Doç Dr. Selim Özdemir)

Türkiye ile Endonezya Arasında İmzalanan Anlaşmalar: 1982 yılında imzalanan Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması; bu sayede ekonomik alanda yasal temel oluşturulmuştur.

- 1997 yılında imzalanan Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşmaları iki ülke arasında ekonomik-ticari ilişkileri kolaylaştırmıştır.
- İki ülke arasında 1982 yılında Karma Ekonomik Komisyon (KEK) kurulmuş ve ilk toplantısını aynı yıl gerçekleştirmiştir. Son olarak KEK Toplantısı 6. kez 17-18 Eylül 2008 tarihlerinde Ankara’da yapılmış ve toplantıların bu yıldan itibaren iki yılda bir düzenli olarak yapılmaya başlanmasına karar verilmiştir. Bu sene Endonezya Cumhurbaşkanı tarafından gerçekleştirilen en üst düzey ziyaretle iki ülke arasındaki vizelerin tamamen kaldırılması için anlaşmaya varılmıştır.
- 1995 yılında iki ülke özel sektörleri arasında Türkiye - Endonezya İş Konseyi kurulmuş, aynı yıl yapılan ilk toplantıdan sonra uzun zaman durgun kalan İş Konseyi 2006 yılında yeniden canlandırılmış ve 2. toplantı 2006 yılının Ekim ayında Cakarta’da, 3. toplantı ise 17 Eylül 2008 tarihinde İstanbul’da yapılmıştır.

Türk Eximbank Kredisi

Endonezya’ya yapılan ihracat işlemleri Eximbank bünyesinde uygulanmakta olan kredi ve sigorta programları ile desteklenmektedir. Bu ülkeye yapılacak ihracatın kısa vadeli ve sigorta programları ile desteklenmesine önümüzdeki dönemde de devam edilecektir.

Ayrıca ülkemizde yerleşik firmalarının bu ülkedeki fuarlara katılımları ‘Yurtdışı Fuar Katılımlarının Desteklenmesine İlişkin Tebliğ’ ile desteklenmektedir.

Turizm

2008 yılı itibariyle Endonezya’nın yurtdışı turizm harcamaları 3,6 milyar dolara yükselmiştir. Aynı yıl, Endonezya’nın turizmden elde ettiği gelir ise 4,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye ile Endonezya Turizm Bakanlıkları arasında 06.10.1993 tarihinde bir “Turizm İşbirliği Mutabakat Zaptı” imzalanmıştır.

Sözkonusu Mutabakat Zaptında, iki ülke arasında eğitim ve araştırma, tanıtım faaliyetleri, toplantı, kongre, sergi ve fuarlar konularında değişim programları yoluyla işbirliğine gidilmesi ve turizm özel sektör kuruluşları arasında işbirliğinin teşvik edilmesi hususları yer almıştır.

240 milyon kişinin yaşadığı Endonezya'dan ülkemizi ziyaret eden kişi sayısı nüfusa oranlandığında çok düşük kalmaktadır.

Çoğunluğu Müslüman olan Endonezya'dan ülkemize gelenler de genellikle Umre dönüşü İstanbul'u ziyaret etmektedirler.

Endonezya'dan Ülkemize Gelen Turist Sayısı :

Yıllar	Turist Sayısı
2000	2.984
2001	8.269
2002	8.893
2003	11.790
2004	7.083
2005	8.269
2006	8.893
2007	11.792
2008	15.627
2009	23.361
2010	24.349
2011	40.000

MEVCUT SORUNLAR

Endonezya'ya Yönelik İhracatta Karşılaşılan Sorunlar

Sanayi ve altyapının tam gelişmemiş olması, yazılı kuralların uygulanmasında birçok ülkede olduğu gibi rüşvete eksikli problemler aynı zamanda istikrar ve güven ortamının tam oluşmaması, bürokrasi alanındaki engeller ve yetki karmaşası, yüksek maliyetler bu ülke için dezavantajlar olarak göze çarpmaktadır. Başkent Cakarta'da yaşanan büyük trafik sıkıntısı ise firmalar tarafından sıkça dile getirilen sorunlar arasındadır. Şap hastalığı gerekçesiyle ülkemiz menşeli et ve süt ürünlerine yönelik ithalatını durdurmuştur. Endonezya Türkiye'den gıda ürünleri ithalatında helal sertifikası talep etmektedir ve prosedürün uzaması Türk ihracatçıları açısından sorun teşkil etmektedir. Ticari anlaşmazlık durumunda firma alacaklarının yasal olarak takibi ve anlaşmazlıkların çözülmesi bakımından uzun bir prosedürden geçmektedir. Firmalarımızın dolandırılmaları durumunda müracatın şahsen yapılmasında yarar vardır. Aksi halde takip yapılamamakta ve polis araştırmaları da çok uzun sürmektedir.

Miktar Kısıtlamaları

Buğday, pirinç, şeker, soya fasülyesi gibi gıda ürünleri tarife dışı engellerle korunmaktadır. Bu ürünler sadece devlet kuruluşu olan Lojistik İşleri Teşkilatı (BULOG) tarafından ithal edilmektedir. Bunların fiyatları genellikle dünya piyasalarından oluşan fiyatlardan daha yüksektir. Örnek olarak, şeker ve soya fasülyesinin fiyatları ithalat paritesi fiyatlarından %40 daha fazladır. Pirinç ve buğday ununun fiyatı ise dünya fiyatlarına daha yakındır. Diğer tarım ürünleri yerel satın alma düzenlemelerine tabidir.*

*Kaynak: (Endonezya'da Girişimcilik Fırsatları, Yrd. Doç Dr. Selim Özdemir)

İthalat Lisansı

Bu lisansa ve ithalat kısıtlamasına tabi olan mallar: narkotikler, fizyotropikler, patlayıcı maddeler, ateşli silahlar ve mühimmat, havai fişekler, vahşi hayvan, bitki ürünleri ve bazı ilaçlar.

İthalat için gerekli ana belgeler:

- Proform fatura
- Ticari fatura
- Menşe şahadetnamesi
- Konşimento
- Sigorta belgesi
- Özel belgeler.

Fikri, Sınai, Ticari Mülkiyet Hakları

Henüz yeterli düzeyde bir koruma olmasa da bu ülkede patent, ticari marka, telif hakkı, ticari sırlar ve endüstriyel tasarımın korunması alanında çeşitli gelişmeler vardır.

Test ve Etiketleme Uygulamaları

Endonezya'da 2000 yılından itibaren uygulanmaya başlanan Tüketici Koruma Kanunu çerçevesinde gıda ürünleri ithalatında Endonezya İlaç ve Gıda Kontrol Ajansı'ndan kayıt numarası alınması ve ürünün ilgili Ajansta test edilmesi zorunluluğu getirilmiş olup, Endonezya ithalatçıları tarafından sözkonusu uygulamanın, uzun zaman aldığı ve maliyet oluşturduğu gerekçeleriyle pazara giriş engeli olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Sertifikasyon Engeli

İki ülke Standard Enstitüleri arasında karşılıklı tanıma anlaşmasının bulunmaması nedeniyle, Endonezya'ya buğday unu ihraç etmek isteyen firmalarımızın buğday unununun tabi olduğu zorunlu standarda uygunluğunu gösteren SNI sertifikasını yetkili Endonezyalı kuruluştan (Product Certification Unit, Center of Standardization and Accreditation) almaları gerekmektedir. Endonezya'ya buğday unu ihracatımızın artması önündeki en büyük engel de sözkonusu SNI sertifikasının alınmasında pratikte karşılaşılan zorluklardır.

Anti – Damping

Ülkemize; klimalar, polyester elyaf, lamine parke, demir ve çelikten boru bağlantıları, polyesterden tekstürize iplik, sentetik ve suni devamsız liflerden iplik, menteşeler ve sabit askılıklar, motorsiklet ve bisiklet iç ve dış lastikleri ile cam kapak gibi toplam 10 ürün grubunda Endonezya'dan yapılacak ithalatta anti-damping vergisi mevcuttur.

Türkiye - Endonezya – Asean STA Girişimi

AB-ASEAN Serbest Ticaret Anlaşması (STA) müzakerelerinin 4 Mayıs 2007 tarihinde başlamasının ardından ülkemiz ile ASEAN arasında STA müzakerelerinin başlatılması hususunda Dışişleri Bakanlığımız aracılığıyla 12 Haziran 2007 tarihinde girişimde bulunulmuştur.

28 Temmuz 2008 tarihinde ise ASEAN Genel Sekreterliği ve Endonezya makamları ile istikşafi mahiyette görüşmeler gerçekleştirilmiş, 6 Ağustos 2008 tarihinde ASEAN Ülkeleri Ekonomi ve Dışişleri Bakanlıklarına bir non-paper iletilmiştir. Müteakiben 12 Ağustos 2008 tarihinde STA müzakerelerinin başlatılmasına yönelik olarak ASEAN ülkeleri Ekonomi Bakanlarına birer mektup gönderilerek destekleri talep edilmiştir. Endonezya tarafından 16 Eylül 2008 tarihinde gönderilen cevabi mektupta Türkiye-ASEAN STA müzakerelerinin başlatılması için öncelikle Türkiye'nin ASEAN ile Diyalog Ortağı olması gerektiği, bunun da Dışişleri Bakanlıkları ile ASEAN Sekreteryası görev alanına girdiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda söz konusu Diyalog Ortaklığı'nın tesis edilmesi yönündeki çalışmalar, Dışişleri Bakanlığımız ile koordineli olarak devam etmektedir.

Öte yandan, ASEAN ile AB arasında 4-5 Mayıs 2009 tarihlerinde Siem Reap'ta yapılan "ASEAN-AB Ekonomi Bakanları Toplantısı" sırasında iki örgüt arasında yürütülen Serbest Ticaret Antlaşması görüşmelerinin dondurulması kararı alındığı bildirilmiştir.

2009 yılı Haziran ayında Endonezya'yı ziyaret eden Devlet Bakanımız Sn. Zafer Çağlayan'ın Endonezya Ticaret Bakanı Sn. Mari Pangestu ile gerçekleştirdiği görüşmede ülkemizin Endonezya ile STA imzalamak istediği belirtilmiştir. Sn. Pangestu konuyu ASEAN'a danışacaklarını ve müzakerelerin başlatılabilmesi için ortak çalışma grubu kurulması gerektiğini ifade etmiştir.

İki ülke arasında bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmasına yönelik girişimlerimiz sonucunda, iki taraf arasında imzalanacak bir ticaret anlaşmasının çerçevesinin belirlenmesi amacıyla bir Ortak Çalışma Grubu oluşturulması konusunda mutabık kalınmıştır. Bu çerçevede Endonezya ile 9-10 Mart 2010 tarihlerinde Ankara'da bir toplantı yapılarak Ortak Çalışma Grubu oluşturulmuştur.

(Kaynak:Ekonomi Bakanlığı)

Türkiye ile Endonezya Arasında İşbirliği İmkanları

240 milyonluk nüfusa sahip Endonezya, aynı zamanda dünyanın en büyük ikinci Müslüman popülasyonuna sahiptir. 90'lı yılların başında iç sorunlar nedeniyle daralan pazara, uygulanan altyapı geliştirme programları Türk taahhüt firmalarının bu ülkeye ilgi duymasına neden olmuş, ancak açılan ihalelerde başarılı olunamamıştır. Endonezya hükümeti tarafından 1999 yılından itibaren, iç pazarın düzenlenmesi adına, bankacılık alanında yapılan düzenleme ve özelleştirme faaliyetleri ve pazara yönelik canlandırma faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemeler kapsamında, bugün Endonezya Küresel ekonomik şartlara bağlı olarak görülen ekonomik daralma nedeniyle pazar olumsuz etkilenmişse de, uygulanan ekonomik program dahilinde, bütçe sürdürülebilirliği yükseltilmekte ve enflasyon oranları düşürülmektedir. Endonezya Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan açıklama doğrultusunda, söz konusu ekonomik program dahilinde; dış ticaretin desteklendiği, vergi ve tarifelerden oluşan bürokrasinin azaltıldığı ve Endonezya Yatırım Koordinasyon Kurulu (www.bkpm.go.id) ile yatırımcılar için lisans ve kayıt işlemlerinin daha basit prosedürler izlenerek tek merkezden yürütülebildiği yeni bir sisteme geçtikleri belirtilmiştir.

7000'den fazla adaya sahip Endonezya'da 5 yıl içerisinde ülke içi iyileşme ve bağlanabilirliğin sağlanabilmesi adına karayolu, liman, havaalanı ve yeraltı enerji aktarımı gibi altyapı gelişimlerine. 150 milyon Amerikan Dolar gibi bir bütçe ayrılmıştır. Böylelikle 20000 km yol, 50000 km yeraltı enerji aktarım kaynakları döşenecektir. 5 yıl içerisinde 50 milyon Amerikan Doları hükümet yapılanmasına, 100 milyon Amerikan Doları ise özel yapılanmaya harcanacaktır. Bu anlamda, Türk iş adamlarının bölgeye altyapı ve inşaat konusunda yatırımları değerlendirilmesi beklenmektedir.

Türkiye'nin dünyanın önde gelen palm yağı üreticisi Endonezya'dan en çok ithal ettiği ürün palm yağı iken, en büyük ihrac kalemini ayçiçeği oluşturmaktadır. Türkiye için sağlık, tarım ve tarıma dayalı endüstriler, eğitim, lojistik, telekomünikasyon, jeotermal enerji, enerji ekipmanı, altyapı, inşaat ve inşaat malzemeleri, gıda gibi sektörlerde önemli potansiyel bulunduğu düşünülmektedir. Ülke tarafından Türk yatırımcılara enerji yatırımlarında özel teşvikler sağlanmaktadır.

Dünya'daki jeotermal kaynakların %40'ına sahip olan Endonezya, işlenmeye hazır bakır, nikel, altın ve kömür yataklarına sahip olması ve devlet tarafından alım garantisinin sağlanması dolayısı ile farklı yatırım alanlarına sahiptir.

Son dönemde, dev ayakkabı üreticileri Adidas ve Nike başta olmak üzere, yabancı sermayenin yatırım kaynaklarını Vietnam ve Çin'den, Endonezya'ya kaydırıldığı gözlenmektedir. Toplamda 300 milyon dolarlık ayakkabı üretimi yatırımının Endonezya'ya kaymasıyla birlikte, ülke, Dünya'nın en büyük üçüncü ayakkabı üreticisi olma yolunda ilerlemektedir.

Endonezya'da Türkiye'ye yönelik olumlu bir yaklaşım bulunduğu dile getirilmektedir. Türk yatırımcılara sağlanan ayrıcalıklar arasında en önemlisi olarak, yabancı yatırımcılara uygulanan %30 oranındaki verginin, Türk yatırımcılara özel olarak %20'ye çekilmesi gösterilebilir. Bu nedenle iki ülke arasında başta bankacılık sektörü olmak üzere ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesinde yarar bulunmaktadır.

2014 yılı içerisinde Endonezya ile Türkiye arasında savunma sanayi iş birliği ilişkisinin resmen kurulacağı anlaşmanın bu yıl içerisinde imzalanması beklenmektedir. Anlaşma genel olarak tarafların büyüme, üretim, teknoloji transferi, sürdürülebilirlik ve yatırım alanlarında işbirliği gibi konuları içermektedir. Anlaşmanın onaylanması halinde ortaklaşa yapılacak olan zurlu savaş araçları, füze sistemi, roket ve roket yakıtı ve yazılım tanımlı radyo sistemini içeren askeri malzemelerin gelişimi için bir taslak oluşturmaktadır.

DEİK / TÜRK – ENDONEZYA İŞ KONSEYİ

Hitay Holding Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Emin Hitay tarafından başkanlığı yürütülen DEİK / Türk-Endonezya İş Konseyi, karşı kanat kuruluşu Endonezya Sanayi ve Ticaret Odası (KADIN)'nın desteği ile 2006 yılında yeniden bir yapılanmaya girmiş ve Ekim 2006'da gerçekleştirilen Türkiye-Endonezya Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı ile eşzamanlı olarak Türk-Endonezya İş Konseyi Ortak Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Karşı kanat başkanının Çetin Candan olarak seçilmesi ile düzenle bir iletişime kavuşulmuştur. Ayrıca, Türk-Endonezya İş Konseyi'nin de çabaları sonucu Türk Hava Yolları 2009 yılı Ağustos ayında Cakarta seferlerini başlatmıştır.

Geçmiş Dönem Faaliyetleri:

Türk-Endonezya İş Konseyi tarafından son dönemde gerçekleştirilen etkinlikler aşağıda yer almaktadır.

- Endonezya Ankara Büyükelçiliği ve DEİK Türkiye – Endonezya İş Konseyi ev sahipliğinde, TÜMSİAD'ın destekleriyle 7 Ekim 2011 tarihinde Türkiye – Endonezya İş Konseyi Ortak Toplantısı ve Endonezyalı firmalar ile ikili iş görüşmeleri İstanbul'da gerçekleşti. Türkiye – Endonezya İş Konseyi Başkanı ve Fahri Konsolos Sn. Emin Hitay'ın moderatörlüğünü yaptığı toplantıya Endonezya Sanayi Bakanı Sn. M. Hidayet,

KADIN (TOBB eşdeğer kuruluş) Başkanı Sn. Nahari Agustini ve Endonezya Yatırım Koordinasyon Başkanı Sn. Azhar Lubis katıldı. Endonezya'dan 35, Türkiye'den de 200'e yakın firmanın katılım sağlamıştır.

- T.C.Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 4-8 Nisan 2011 tarihlerinde Endonezya'ya gerçekleştirdiği resmi ziyaret çerçevesinde İş Konseyi Başkanı Emin Hitay ve YK Üyesi Caner Yılmaz, resmi ziyarete katılım sağladı.
- 2011 yılı ilk yarısı içerisinde Endonezya televizyonlarına bir Türk dizisinin satılması hususunda İş Konseyi Başkanı Emin Hitay'ın Endonezya'ya yapmış olduğu seyahat sırasında, Kanal D'den alınan 20 bölüm dizinin örnek bölümleri Endonezya'da popüler olan televizyon kanallarında (MNC Indonesia Grubu) gösterilmesi amacıyla ilgili prodüksiyon şirketine iletilmiş ve gösterime sunulması konusu değerlendirilmiştir. 2011 yılı Eylül ayında söz konusu dizilerin ilk 10 bölümü televizyonlarda yayınlandı ancak ilgi görmemesi üzerine yayından kaldırılmıştır.
- 2011 yılı ilk çeyreği içerisinde, İş Konseyi Başkanı Emin Hitay'ın T.C.Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile yapmış olduğu görüşme sonucunda belirlenen Endonezya ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki tarihi ilişkilere ait bilgi ve belgelerin sergilenmesi hususunda, Emin Hitay'ın Endonezya Büyükelçisi ile ve Kültür İşleri Daire Başkanlığı ile görüşmüş Endonezya ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki tarihi ilişkilere ait bilgi ve belgelerin sergilenmesi hususunda bilgi alınmıştır ve bu bilgilerin değerlendirilmesine karar verilmiştir.
- Türkiye'ye resmi ziyaret gerçekleştiren Endonezya Yatırım Koordinasyon Kurulu Başkanı Sn. Gita Irawan Wirjawan ile DEİK/Türk-Endonezya İş Konseyi arasında 30 Nisan 2010 tarihinde özel bir görüşme gerçekleştirildi.
- 5-6 Kasım 2009 tarihinde Endonezya Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Sandiaga Salahuddin Uno ile bir toplantı gerçekleştirildi.
- Endonezya Yatırım Koordinasyon Kurulu (Indonesia's Investment Coordinating Board-BKPM) Başkanı Sayın Muhammad Lutfi ve beraberindeki heyetin Türkiye Ziyareti kapsamında 13 Nisan 2009 Pazartesi The Marmara Oteli Opera Salonu'nda Endonezya'daki yatırım fırsatlarını ve işbirliği potansiyelini tanıtılması amacıyla bir seminer gerçekleştirildi.
- 17-18 Eylül 2008 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen Türkiye-Endonezya Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) VII. Dönem Toplantısı vesilesiyle Türkiye'ye gelen Endonezya Ticaret Bakanı Sayın Mari Elka Pangestu ve beraberindeki işadamları heyetinin katılımıyla 17 Eylül 2008 tarihinde İstanbul The Marmara Oteli, Opera Salonu'nda Türk-Endonezya Ortak Toplantısı gerçekleştirildi.
- 10-15 Ekim 2006 tarihleri arasında Jakarta'da, Türkiye – Endonezya VI.Dönem Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı ile eşzamanlı olarak Türk – Endonezya İş Konseyi Ortak Toplantısı Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Mehmet Ali Şahin eşbaşkanlığında ve Endonezya Ticaret bakanı Mari Elka pangestu'nun katılımı ile gerçekleştirildi.
- Endonezya Savunma Enstitüsü başkanlığında ordu temsilcileri, Endonezya Sanayi ve Ticaret Odası, İçişleri Bakanlığı ve güvenlik birimleri yetkililerinden oluşan bir heyet Türkiye ziyaretleri kapsamında 15 Eylül 2005 tarihinde DEİK'e bir ziyaret gerçekleştirdi.

- T.C. Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Mehmet Ali Şahin ile Endonezya Cumhuriyeti Ticaret Bakanı Mari Elka Pangestu'nun eşbaşkanlığında 15-17 Haziran 2005 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilen Türkiye-Endonezya Karma Ekonomik Komisyon (KEK) V. Dönem Toplantısı kapsamında Endonezya Ticaret Bakanı Mari Elka Pangestu ve beraberindeki işadamları heyeti ile 16 Haziran 2005 tarihinde Mövenpick Oteli, İstanbul'da bir toplantı düzenlendi.

Önümüzdeki Dönem Hedefleri:

- 2012 yılının Haziran ayında Cakarta'da Endonezya Helal Gıda Toplantısı yapılması,
- Türkiye'de yapılacak uluslararası ticaret ve turizm fuarları için Endonezya Alım Heyeti ve Turizm Heyeti Programlarının düzenlenmesi,
- 2012 yılında Cakarta'da Türk İhraç Ürünleri fuarı düzenlenmesi,
- İkili ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi kapsamında potansiyel sahibi sektörlerle (otomotiv ve yan sanayii, savunma sanayii, enerji, bilişim sektörü (simulasyon programları) ve müteahhitlik) yönelik çalışmalar yürütülmesi planlanmaktadır.